

ARCHEOLOGIENOTA

HAACHT - SPORTCAMPUS

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN,
G. VERBELEN & A. DEVROE
JULI 2016

Titel

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Haacht - Sportcampus

Auteur(s)

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen & Annika Devroe

Opdrachtgever

Autonoom Gemeentebedrijf Haacht

Projectnummer

2016/020

Plaats en datum

Kortenaken, 5 juli 2016

Reeks en nummer

ARCHEBO rapport 2016/020

ISSN 2034-5615

© 2016 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoud

Administratieve fiche	1
1. Inleiding	2
1.1. Algemeen	2
1.2. Beschrijving onderzoeksoopdracht	3
1.3. Doelstellingen.....	5
1.4. Randvoorwaarden	5
1.5. Onderzoeksvragen.....	6
2. Huidige & toekomstige situatie.....	7
2.1. Huidige situatie.....	7
2.2. Toekomstige situatie	8
3. Bureauonderzoek.....	10
3.1. Landschappelijke & bodemkundige situering	11
3.1.1. Topografische situering	11
3.1.2. Geologie & landschap	13
3.1.3. Bodem, erosie & bodemgebruik	18
3.2. Archeologische data	20
3.3. Historiek & cartografische bronnen	23
3.4. Archeologische verwachting	27
4. Resultaten bureauonderzoek	28
4.1. Algemeen	28
4.2. Beantwoording onderzoeksvragen.....	28
4.3. Samenvatting/assessment bureauonderzoek.....	30
4.4. Programma van maatregelen.....	31
5. Figurenlijst	31
6. Bibliografie.....	32

Administratieve fiche

Naam site:	Haacht - Sportcampus		
Onderzoek:	Archeologienota zonder ingreep in de bodem		
Ligging:	Dijkstraat		
Kadaster:	Afdeling 3, sectie B, percelen 42C, 44B, 55, 54 (partim)		
Coördinaten :	A	x	169412.119
		Y	183593.694
	B	x	169225.558
		Y	183566.056
	C	x	169199.455
		Y	183403.295
	D	x	169430.544
		Y	183437.459
Opdrachtgever :	Autonoom Gemeentebedrijf Haacht		
Uitvoerder :	ARCHEBO bvba		
Projectcode ARCHEBO :	HASP 2016-020		
Projectcode bureauonderzoek :	2016G5		
Projectleiding :	Jan Claesen		
Erkenningsnummer projectleiding :	OE/ERK/Archeoloog/2015/00014		
Bewaarplaats archief:	ARCHEBO bvba (tijdelijk)		
Grootte projectgebied:	ca. 34000 m²		
Uitvoeringsperiode:	juni-juli 2016		
Reden van de ingreep:	Aanleggen van voetbalvelden in kunstgrasveld en natuurgras, verleggen van buurtweg en omgevingswerken.		
Wetenschappelijke vraagstelling:	Het doel van deze archeologienota is een archeologische evaluatie van het terrein		
Resultaten:	Bureauonderzoek, metaaltijden, conflictarcheologie		

1. Inleiding

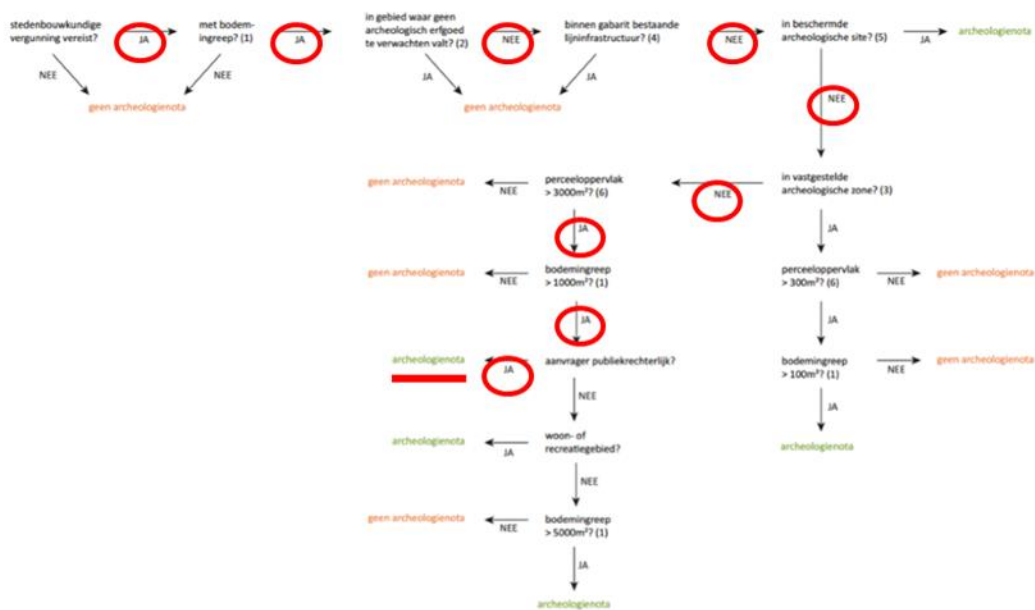
1.1. Algemeen

Bij het aanvragen van een stedenbouwkundige vergunning of een verkavelingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een stedenbouwkundige aanvraag is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris

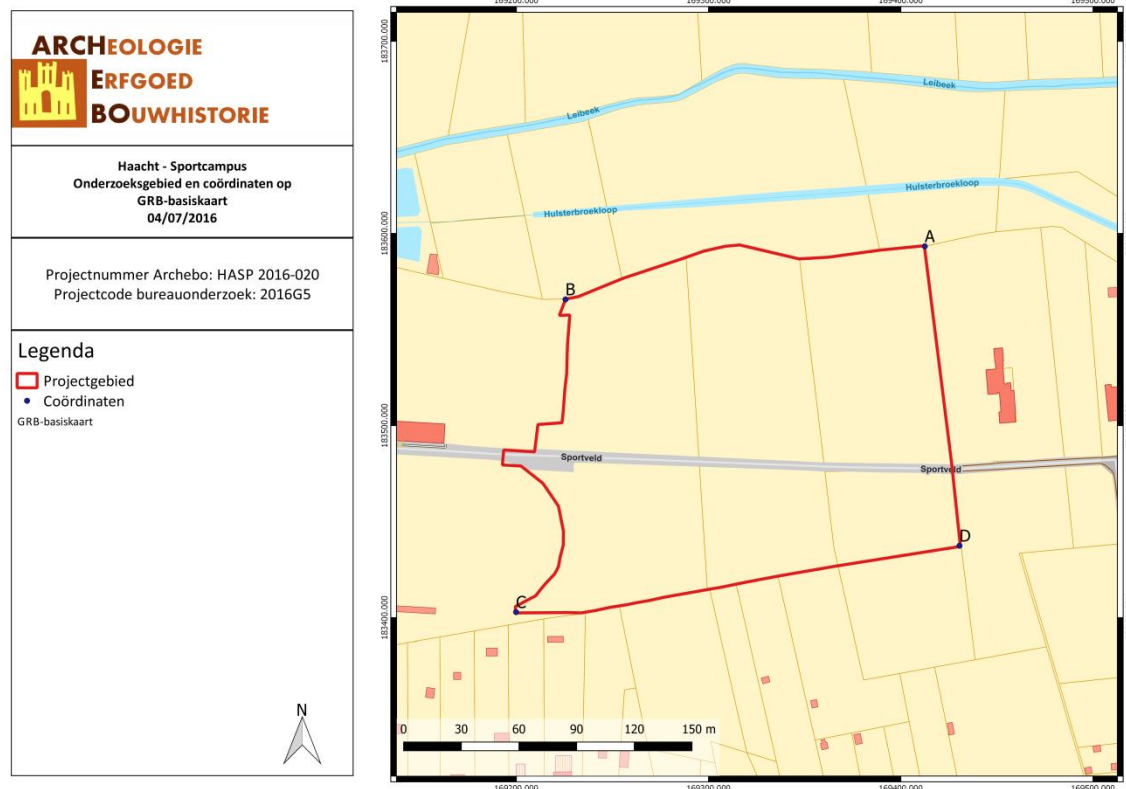
Hiervoor kan de beslisboom in Figuur 1 geraadpleegd worden.

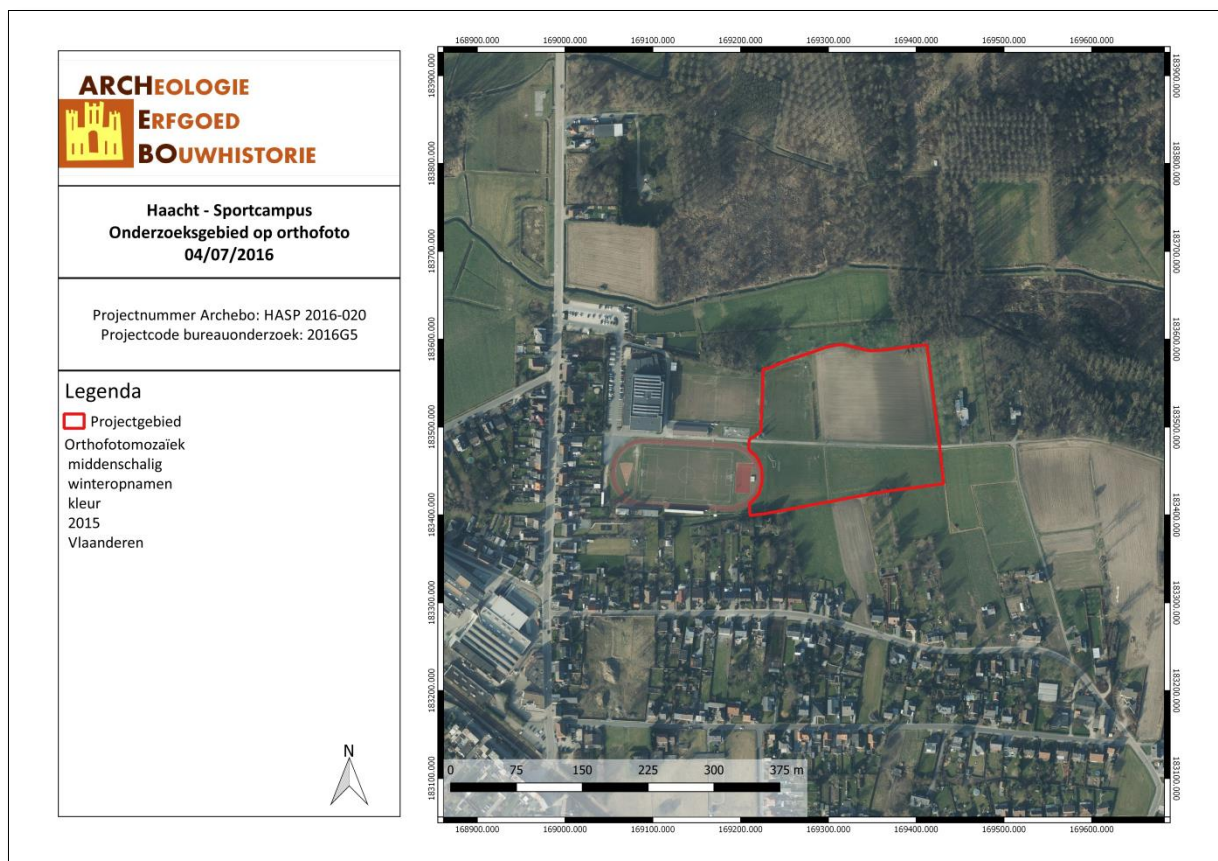
Figuur 1: Criteria bij stedenbouwkundige vergunningen met toetsing van de aanvraag.

1.2. Beschrijving onderzoeksoopdracht

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van het Autonoom Gemeentebedrijf Haacht een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal de opdrachtgever voetbalvelden in kunst- en natuurgras laten aanleggen. Hiernaast wordt er ook een buurtweg verlegd en vinden er omgevingswerken plaats. Dit alles gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief verstoord zal worden.

Figuur 2: Kaart met situering van het onderzoeksgebied op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2016).

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto (Geopunt, 2016).

Het onderzoek werd uitgevoerd in juli 2016 onder leiding van erkend archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever, Autonoom Gemeentebedrijf Haacht, was Kris Leysen. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de geplande werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van een plangebied van ca. 34000 m². Zoals te zien is op de orthofoto betreft het sportterreinen en akkerland. Op het terrein plant het Autonoom Gemeentebedrijf Haacht de aanleg van voetbalvelden in kunst- en natuurgras. Hiernaast wordt er ook een buurtweg verlegd en vinden er omgevingswerken plaats. Hierdoor zal het bodemarchief integraal verstoord worden. Het gevolg van deze ingreep is dat eventueel aanwezige archeologische resten vernietigd zullen worden.

1.3. Doelstellingen

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het onderzoeksgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

1.4. Randvoorwaarden

Het betreft hier om een uitgesteld onderzoek omdat het proefsleuvenonderzoek niet uitgevoerd kan worden. Dit omdat een deel in gebruik is als voetbaloefenvelden. Het aansnijden van de oefenvelden dient zo lang mogelijk vermeden te worden, teneinde er voor te zorgen dat de vele sportclubs die beroep doen op deze velden voor een zo kort mogelijke periode vervang-terreinen moeten zoeken, wat geen evidentie is. De nood aan sportvelden wordt bewezen door de aanleg van de gemeente van 3 terreinen waarvoor deze nota wordt opgesteld. Een ander deel draagt momenteel nog landbouwgewassen. Deze worden pas later in het jaar geoogst. Er zijn dus zowel economische als maatschappelijke argumenten om zich te kunnen beroepen op een uitgesteld traject.

1.5. Onderzoeksvragen

Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

- 1.1.1.1. Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
- 1.1.1.2. Hoe was de oude perceelsindeling?*
- 1.1.1.3. Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
- 1.1.1.4. Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
- 1.1.1.5. In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

2.2. Toekomstige situatie

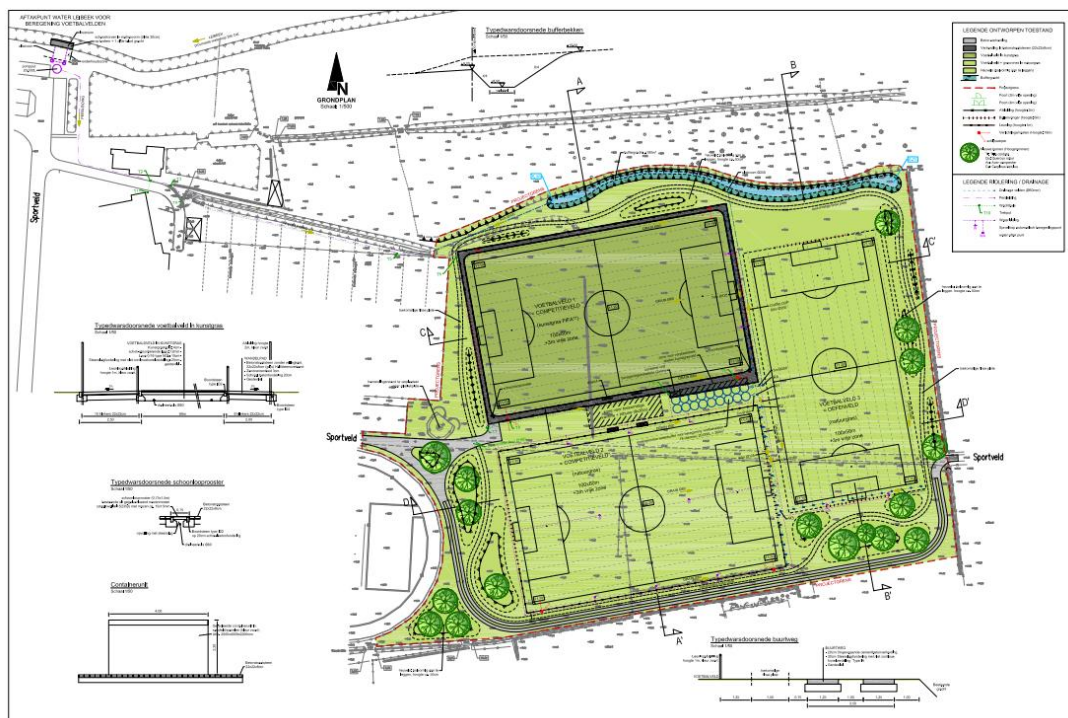
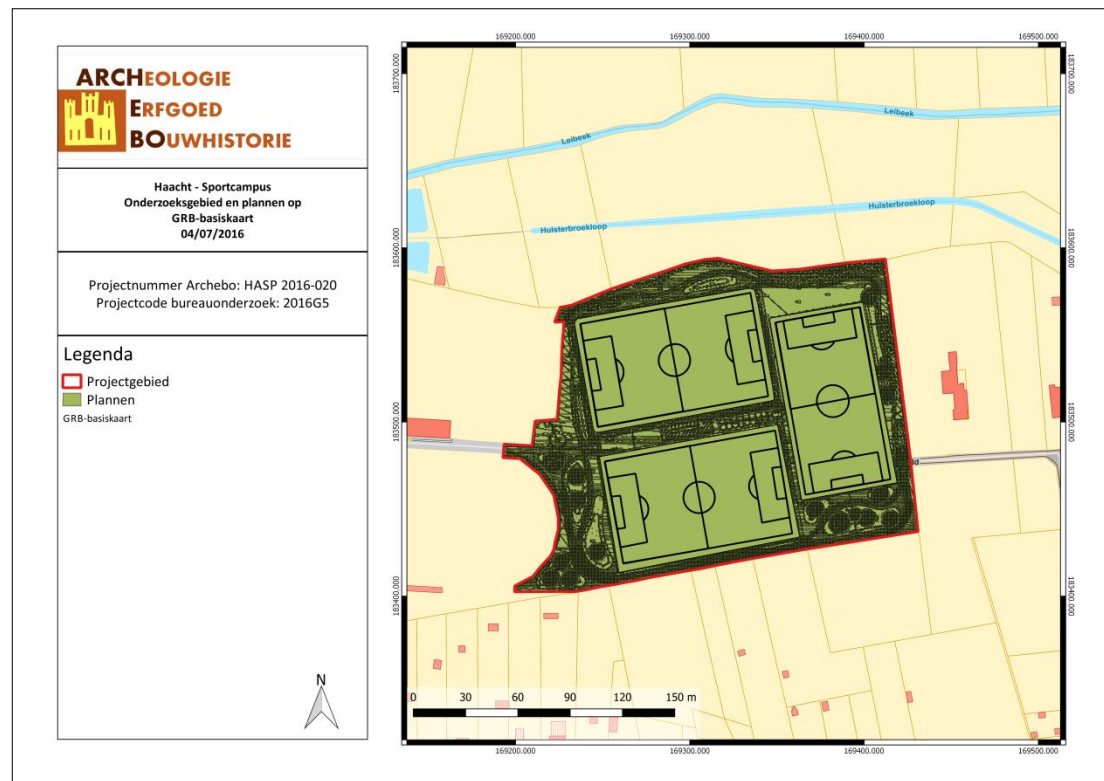
Het ontwerp omvat een volledige herindeling van de huidige percelen waarbij volgende werken gepland worden:

- De bestaande buurtweg wordt omgelegd langs de rand van de projectgrens om vervolgens terug verbinding te geven met de bestaande buurtweg. De nieuwe buurtweg wordt aangelegd in betonverharding in de vorm van een tweesporenpad. De buurtweg doet enkel dienst voor wandel en fietsverkeer en toegang van landbouwvoertuigen voor de aanpalende percelen.
- Het terrein wordt voorzien van 3 voetbalvelden waarvan 1 veld in kunstgras en twee velden in natuurgras. Bij de aanleg van deze velden wordt het terrein, dat nu onder een helling ligt, volledig vlak gemaakt waardoor een hernivellering van het terrein noodzakelijk is. Rondom het kunstgrasveld wordt er een loopzone / en tevens vegetatievrije zone voorzien in betonstraatstenen. Bijkomende infrastructuur voor de sportvelden bestaat uit leuningen, afsluiting, poorten, ballenvangers en verlichtingsmasten zoals aangegeven op de plannen. Tussen het kunstgrasveld en voetbalveld 2 is er een ruimte voorzien voor het plaatsen van een toekomstige tribune.
- Voor de beregening van de sportvelden wordt een wateraftakpunt voorzien ter hoogte van de Leibeek. Het wateraftakpunt bestaat uit een ondergrondse citerne ter hoogte van de bestaande parking aan de Leibeek dat zich geleidelijk vult door middel van een dubbele buisverbinding met water afkomstig van de beek. Vanuit de citerne wordt het water ca. 300 m verder gepompt naar een ondergronds waterbekken (18 gekoppelde citernes). Van het ondergrondsbekken wordt het water verder opgepompt voor de beregening van de natuurgrasvelden.
- Voor het onderbrengen van de beregeningsinstallatie wordt er een geïsoleerde containerunit geplaatst ter hoogte van het kunstgrasveld. Het gebouw bestaat uit metalen sandwichpanelen en heeft één deuropening.
- Alle velden worden voorzien van een drainage, de drainages worden gekoppeld aan het ondergronds waterbekken (18 citernes), dit voor maximale herbruik. De overloop van het ondergrondsbekken wordt verbonden via een infiltratiebuffergracht aan de noordzijde van de projectgrens. Deze gracht wordt verbonden met de bestaande gracht dat aansluiting geeft op de Leibeek ter hoogte van de sporthal.

In het verleden is drainage geplaatst op het grootste deel van het terrein en de landbouwpercelen. Over de exacte plaats of diepte zijn er geen gegevens bekend maar het gaat om drainagebuizen om de ca.10 m. die in het noordelijk deel van de zone (boven de huidige buurtweg) van oost naar west lopen en daar aansluiten in een ingebuisde gracht die op de westelijke rand van de werfzone loopt richting het noorden. In het zuidelijk deel van de zone (onder de huidige buurtweg) zouden de drainagebuizen afwateren van noord naar zuid naar de daar gelegen perceelgracht die op zijn beurt aansluit op diezelfde ingebuisde gracht op de westelijke rand van de werfzone.

- Het bodemarchief zal dus zeker al verstoord zijn geweest door de plaatsing van die drainage.
- Rondom de velden wordt er in de nabije toekomst een finse piste gepland. Deze bestaat uit een verharding in houtsnippers. Het tracé van de piste wordt weergegeven in stippellijn.

- Langsheen de rand van het terrein worden er met grondoverschotten licht glooiende heuvels gemaakt met een hoogte van ca. 50 cm. Enkele hoogstambomen zorgen voor een overgang van het bestaande landschap naar de nieuwe inrichting.

Figuur 5: Geplande toestand.

3. Bureauonderzoek

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie en archeologie met betrekking tot de onderzoekslocatie en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

Er werd gebruik gemaakt van alle beschikbare kaarten voor het plangebied, te weten de bodemkaart, geologische kaarten, bodemerosiekaart, bodemgebruikskaart en relevante historische kaarten. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) werd gebruikt als uitgangspunt voor de bestudering van archeologische waarden in de omgeving van het plangebied.

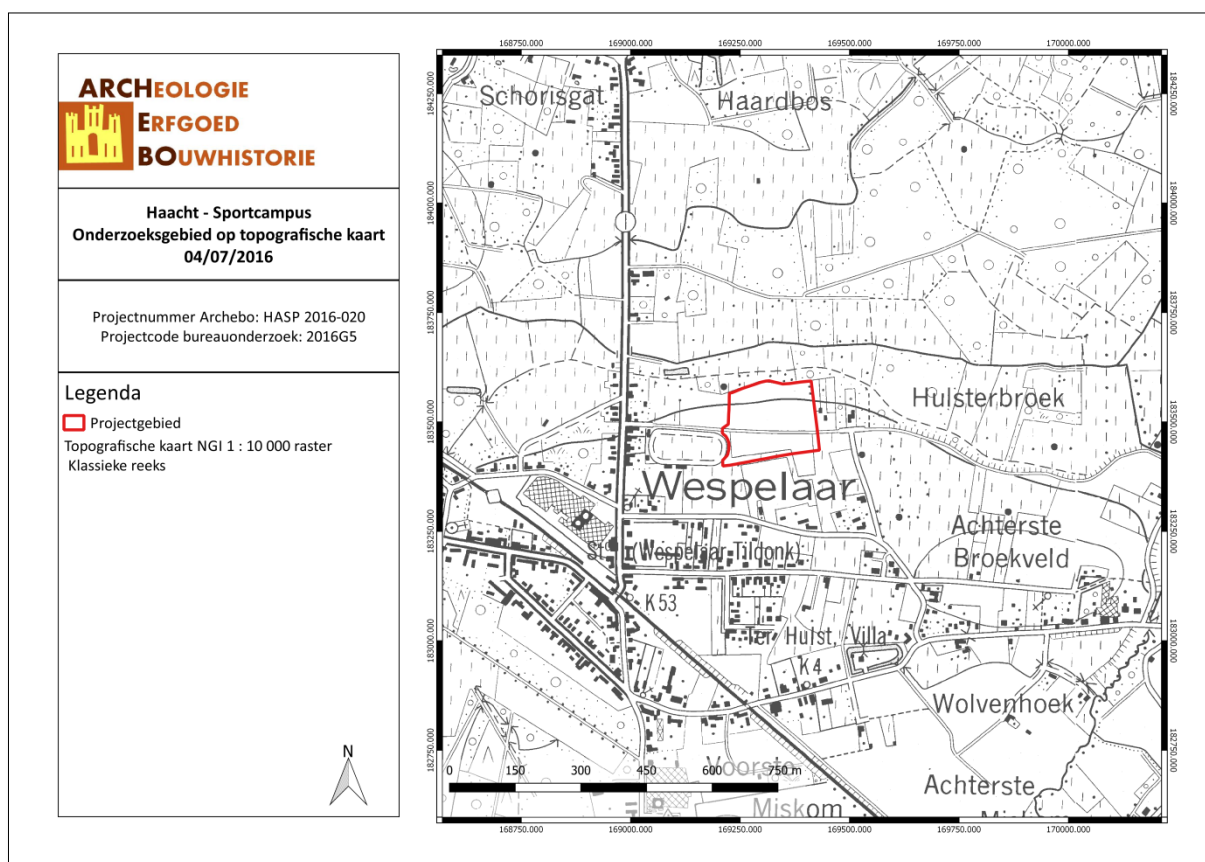
De gebruikte kaarten werden in gegeorefereerde vorm gebruikt in het programma QGIS. In dit programma werden de genoemde kaarten als lagen toegevoegd teneinde er de huidige en toekomstige situatie op te kunnen weergeven. Het plangebied werd bovendien op alle kaarten geplot om de oriëntatie op de kaarten te vergemakkelijken.

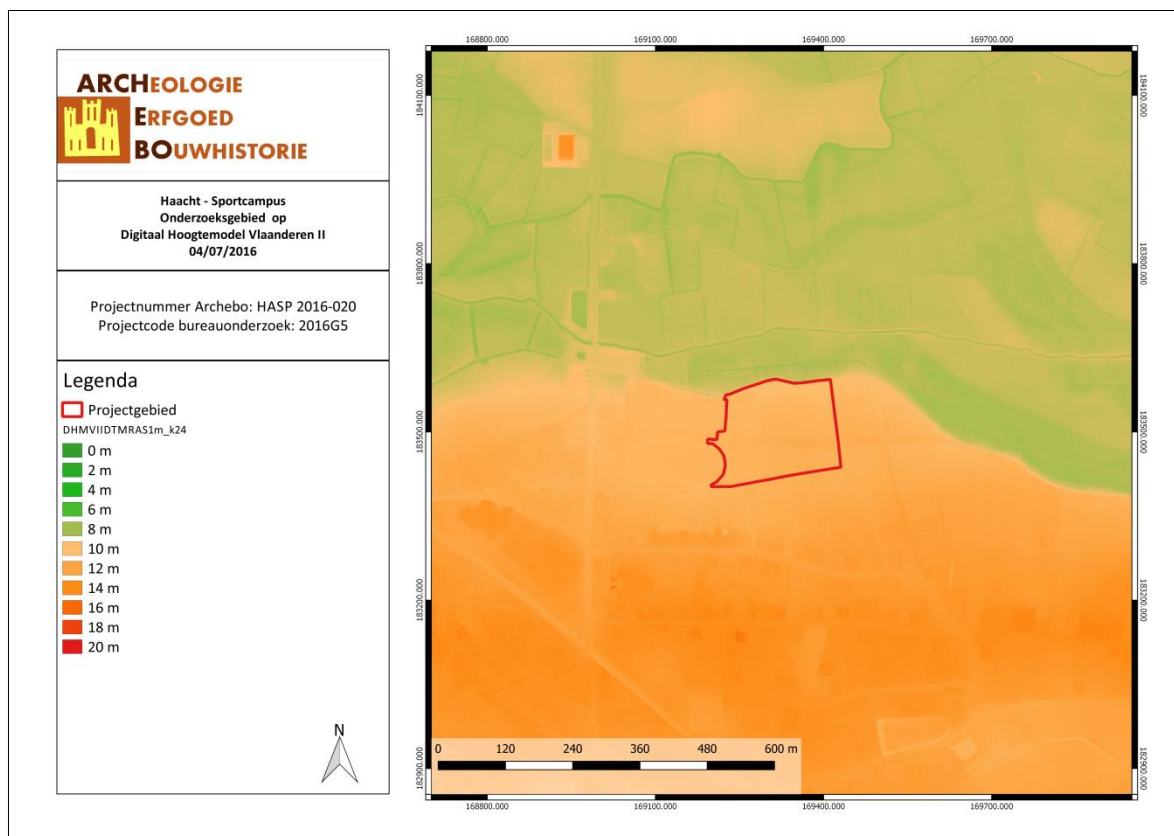
3.1. Landschappelijke & bodemkundige situering

3.1.1. Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich ten noordoosten van het centrum van Wespelaar, deelgemeente van Haacht. In het westen en noorden vormen respectievelijk de Dijkstraat en Sportveld de begrenzing. Ten zuiden en ten oosten loopt de Nieuwstraat. Het terrein bevindt zich tussen 10.5 en 11.5 m boven de zeespiegel.

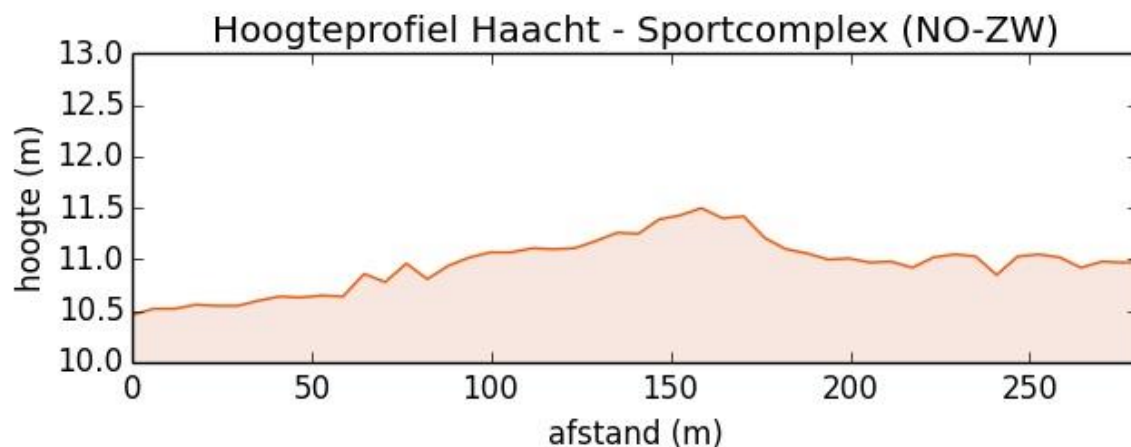
Figuur 6: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2016).

Figuur 7: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (Geopunt, 2016).

Figuur 8: Profiellijn van het hoogteprofiel (Geopunt, 2016).

Figuur 9: Hoogteprofiel.

3.1.2. Geologie & landschap

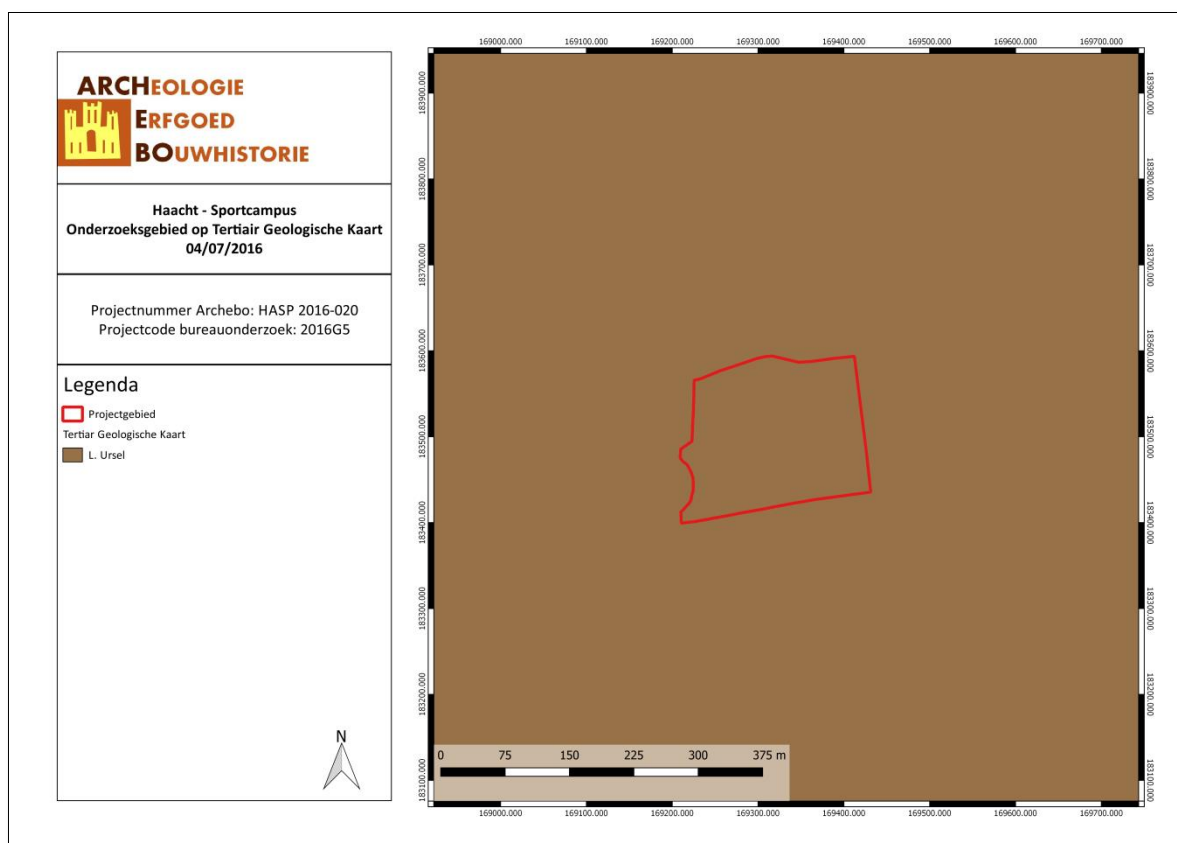
3.1.2.1. Fysisch geografisch

Wespelaar is een deelgemeente van Haacht en is gelegen in de provincie Vlaams-Brabant op ca. 10 km ten noordwesten van Leuven, ca. 23 km ten noordoosten van Brussel en ca. 12 km ten zuidoosten van Mechelen. De gemeente ligt aan de zuidelijke grens van de Brabantse Kempen.

3.1.2.2. Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het onderzoeksterrein zich binnen het Lid van Ursel. Deze bestaat uit homogene grijsblauwe tot blauwe klei, die weinig of niet kalkhoudend en niet glauconiethoudend is.

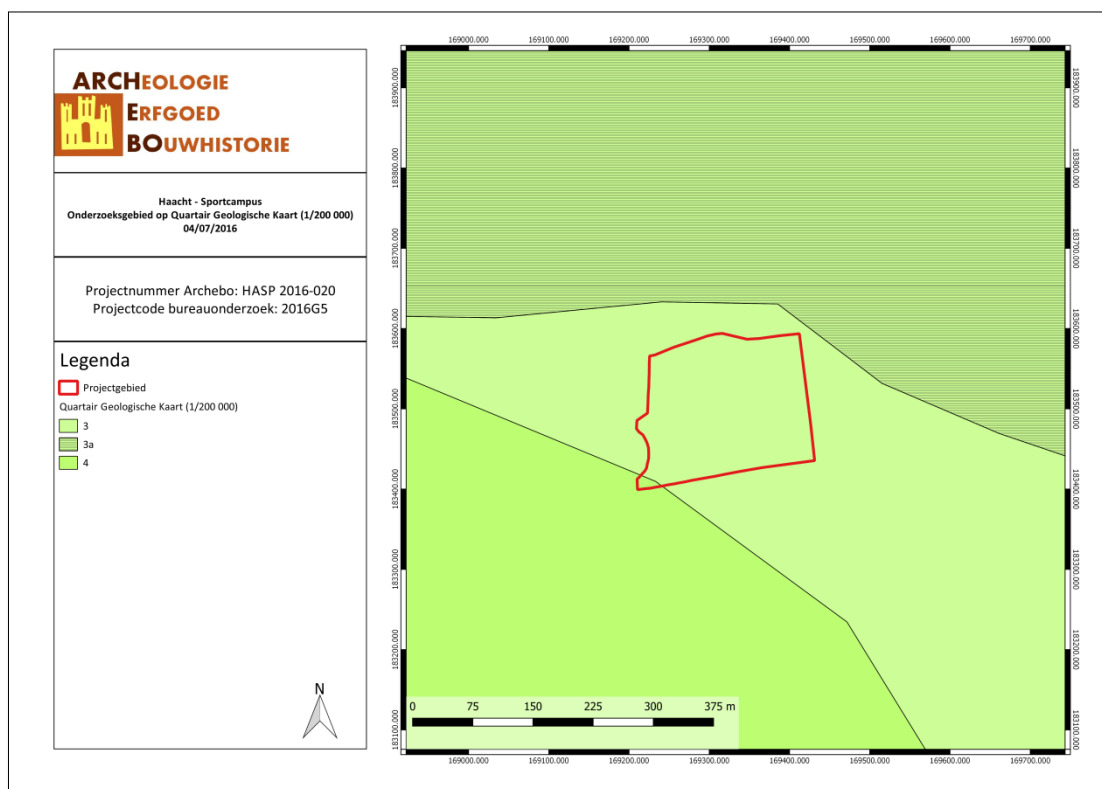

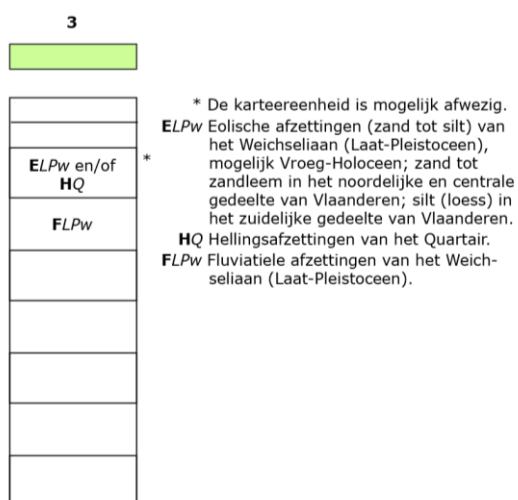
Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart (DOV, 2016).

3.1.2.3. Quartair

Volgens de quartairgeologische kaart (1/200.000) bevindt het onderzoeksgebied zich grotendeels binnen type 3. Dit type omvat fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), die mogelijk afgedekt zijn met eolische afzettingen, zand tot silt, uit het Weichseliaan, mogelijk Vroeg-Holoceen, zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen, silt in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen en/of hellingsafzettingen van het quartair.

Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016).

Figuur 12: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016).

ARCHEOLOGIE ERFGOED BOUWHISTORIE

Haacht - Sportcampus
Onderzoeksgebied op Quartair Geologische kaart
(1/50 000)
04/07/2016

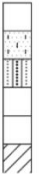
Projectnummer Archebo: HASP 2016-020
 Projectcode bureauonderzoek: 2016G5

Legenda

  Projectgebied

Quartair profieltypekaart kaartblad 24 Aarschot

12

13

Landgeel tot zwartbruin: recente afzettingen, (voornamelijk) recent, mogelijk gedeeltelijk door rivierafzettingen van onder 10 m hoogten.

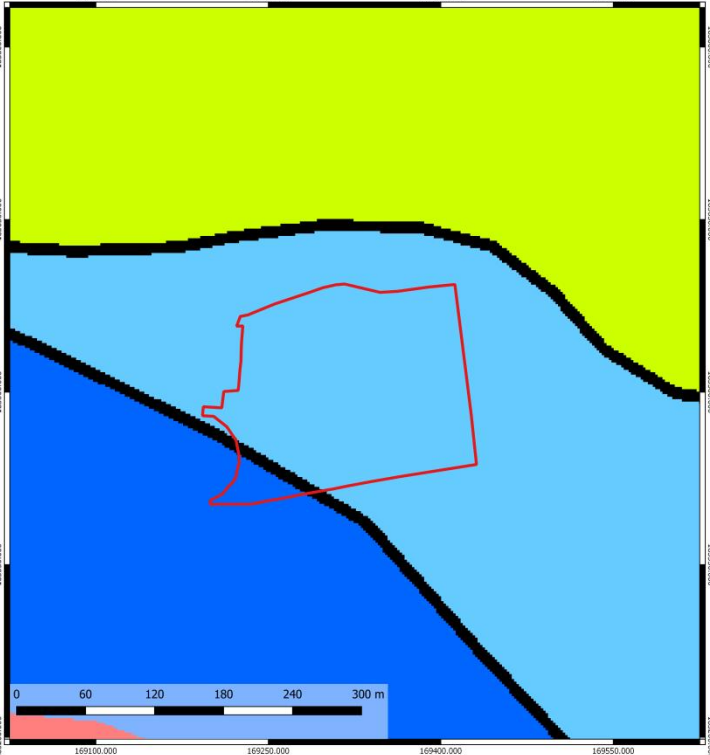
Blauw: recente tot ouderwoudse afzettingen, (voornamelijk) in de open part, gedeeltelijk door rivierafzettingen van onder 10 m hoogten.

Vierkleurige rechte afzettingen, mogelijk recent tot niet recent, maar mogelijk in het toekomstige gebied.

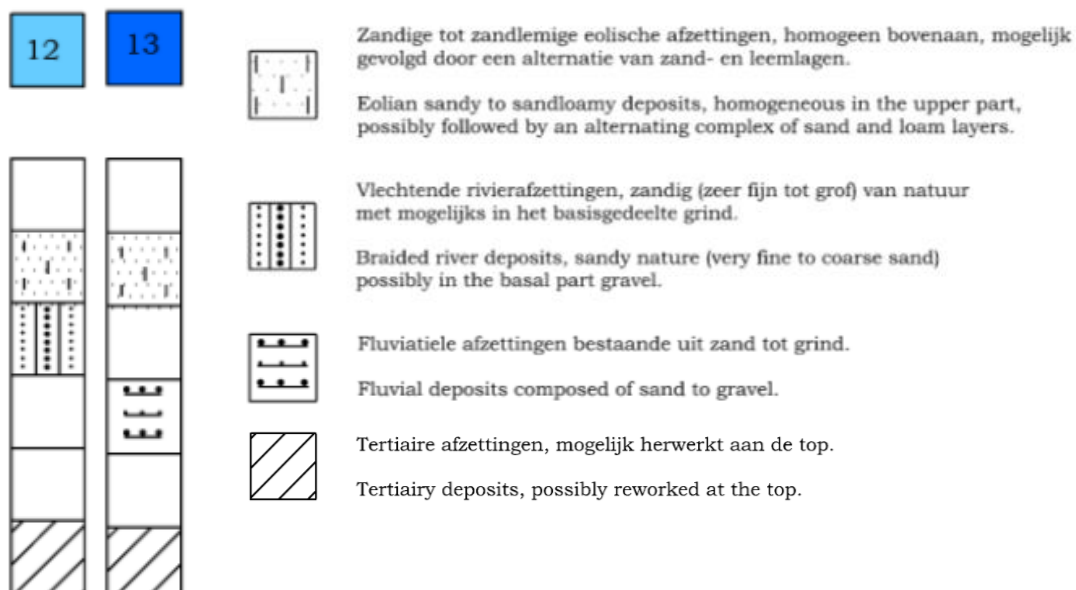
Gedrukt met afzettingen, mogelijk recent tot niet recent, maar mogelijk in het toekomstige gebied.

Puntvormige afzettingen, mogelijk recent tot niet recent, maar mogelijk in het toekomstige gebied.

Tertiaire afzettingen, mogelijk recent tot niet recent, maar mogelijk in het toekomstige gebied.

**ARCHEOLOGIE
ERFOD
BOUWHISTORIE**

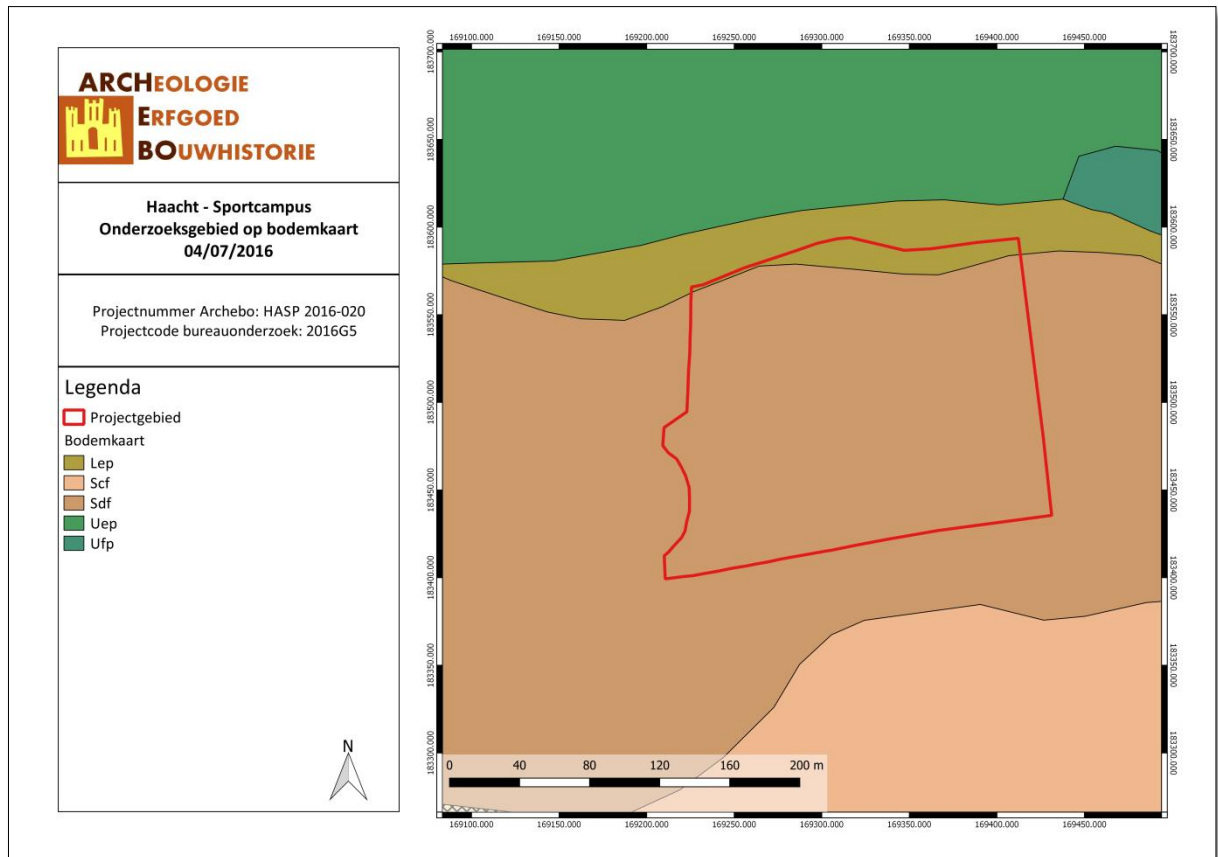

Figuur 14: Uitvergroting legende Quartair Geologische Kaart 1/50 000

3.1.3. Bodem, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen zijn in het onderzoeksgebied diverse bodems aanwezig:

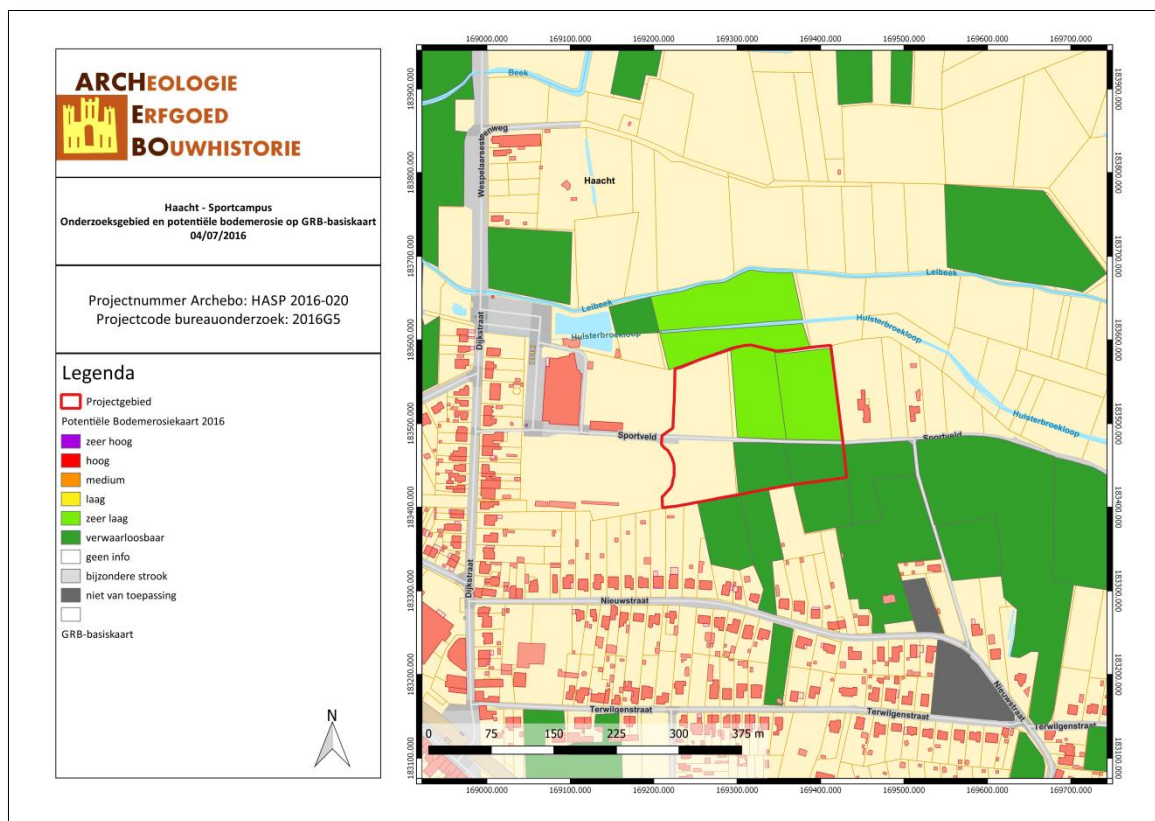
- Lep: Natte zandleembodem zonder profiel.
- Sdf: Matig natte lemige zandbodem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont.

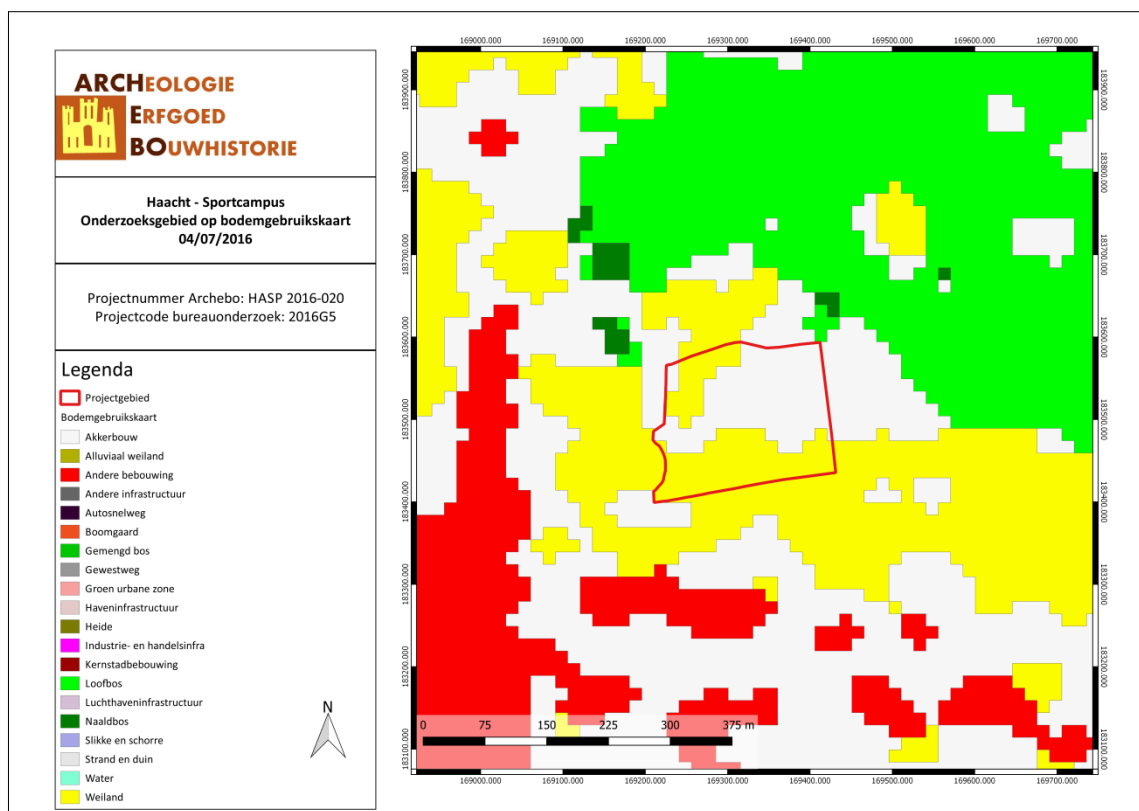
Figuur 15: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2016).

Het plangebied zelf is niet gekarteerd op de kaart van de potentiële bodmerosie. Het omliggende terrein heeft een zeer lage tot verwaarloosbare kans op erosie.

Op de bodemgebruikkaart staat het plangebied deels weergegeven als weiland en akkerbouw.

Figuur 16: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart van Vlaamse gemeenten (Geopunt, 2016).

Figuur 17: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2016).

3.2. Archeologische data

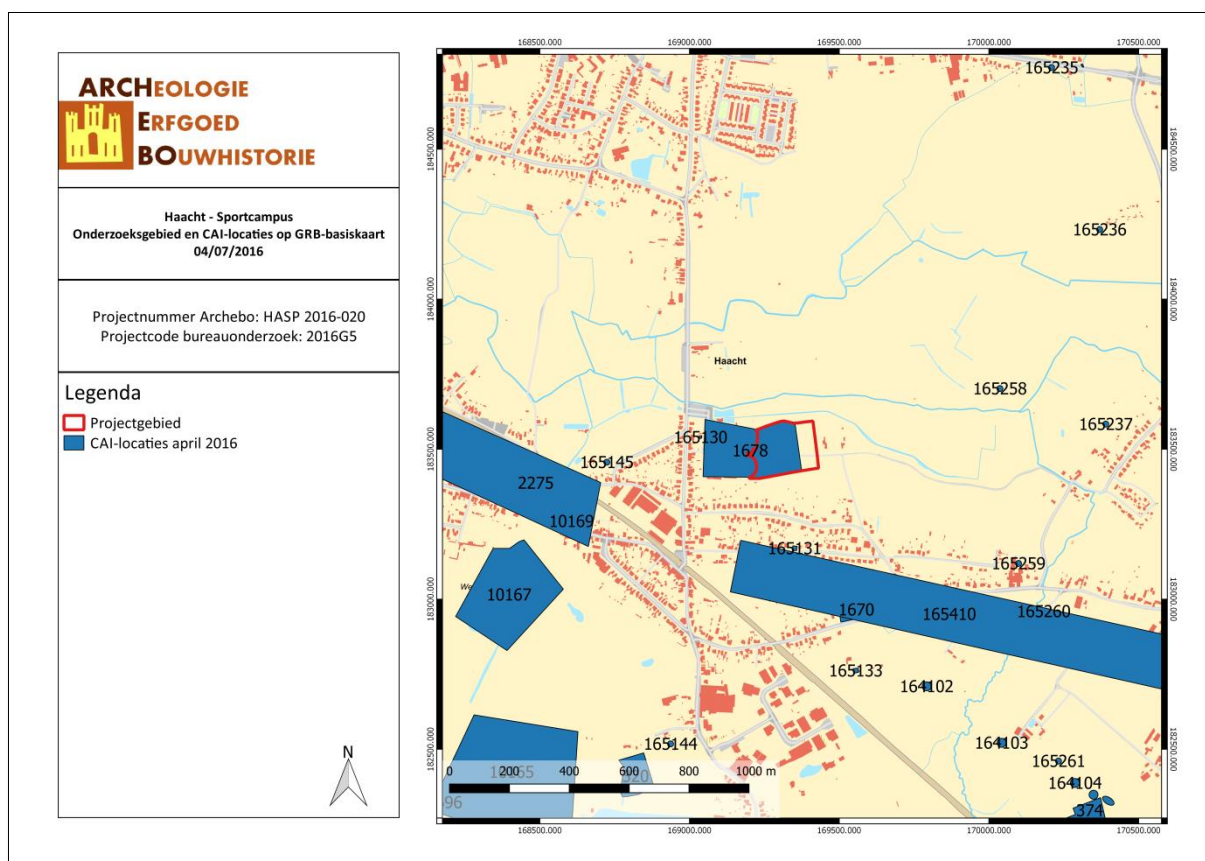
Centrale Archeologische Inventaris

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Hoewel de inventaris verre van compleet is, kan dit overheidsinstrument helpen om een inschatting te maken ten aanzien van het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied. Binnen het onderzoeksgebied zelf is er één archeologische waarde gekend (CAI-locatie 1678).

Uittreksel voor CAI-locatie 1678:

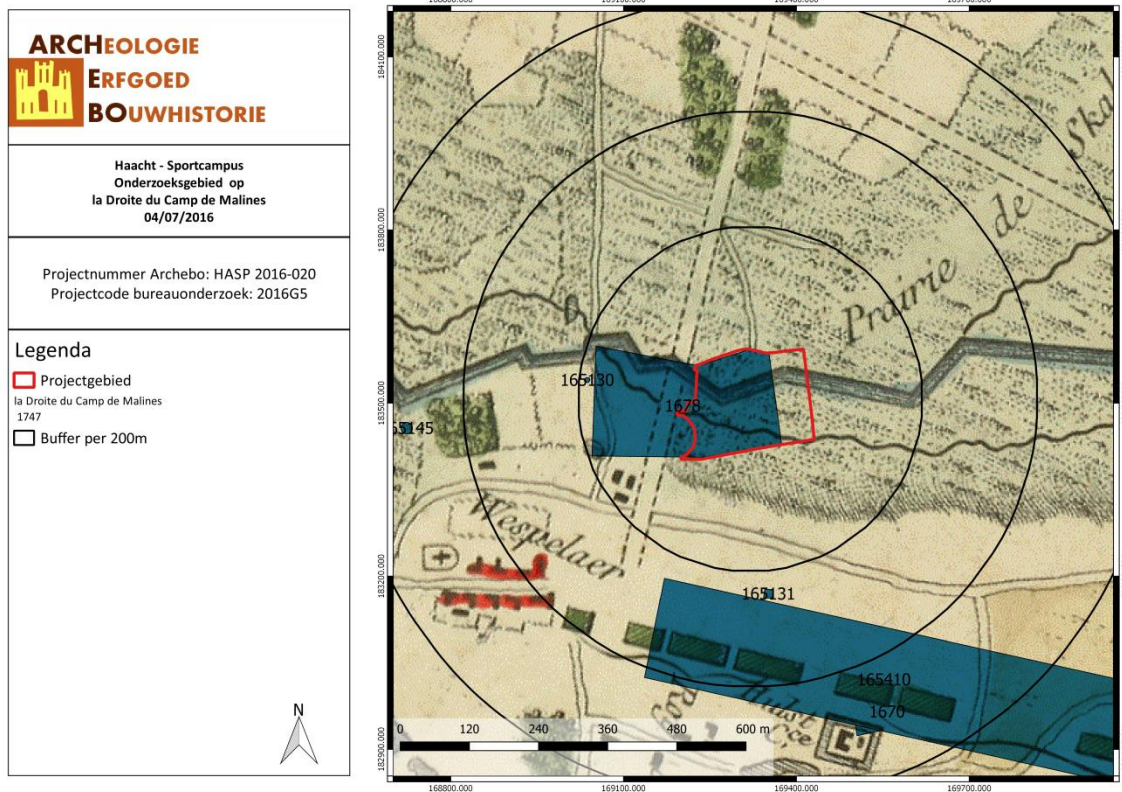
“Bij een prospectie in september 2000 werden ijzertijdscherven gevonden. In een tweede fase werden proefsleuven getrokken: hierbij werden ondiepe paalkuilen blootgelegd die schervenmateriaal bevatten uit de vroege ijzertijd. Hier was de site reeds voor een groot gedeelte weggeërodeerd, ten zuiden kan de bewaring beter zijn. Dit onderzoek werd geleid door Werner Wouters.”

Op ca. 400 meter van het projectgebied is CAI-locatie 165410 gelegen. Het zou hier gaan om het Frans kampement onder bevel van Maarschalk Maurice de Saxe. Deze stelling zou deel uitgemaakt hebben van een Franse verdedigingslinie tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748). Tot op heden heeft men deze stelling nog niet archeologisch kunnen traceren. Het vermoedelijke bestaan hiervan is afgeleid van de kaart La Droite du Camp de Malines (1747). Hierop is te zien dat een kanaal door het projectgebied loopt. Dit is ook het geval op de Villaretkaart (1745-1748).

Figuur 18: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2016). Ook in de ruimere omgeving zijn er archeologische waarden gekend. Het betreft onder meer:

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
320	Lithisch materiaal	Steentijden
374	Lithisch materiaal	Steentijden
1670	Site met walgracht	Late Middeleeuwen
1678	Scherven en paalkuilen	Vroege IJzertijd
2275	Pastorie	17 ^{de} eeuw
10169	St.-Hubertuskerk en St.-Lucia	Late Middeleeuwen
10165	Lusthof Herkenrode	18 ^{de} eeuw
10167	Kasteel de Spoelbergh	Late Middeleeuwen
164104	Late Bronstijd	Late Bronstijd
164103	Onbepaald	Onbepaald
165131	Bunker	Wereldoorlogen
165260	Bunker	Wereldoorlogen
165133	Bunker	Wereldoorlogen
164102	Weg	Onbepaald
165261	Bunker	Wereldoorlogen
165237	Bunker	Wereldoorlogen
165258	Bunker	Wereldoorlogen
165236	Bunker	Wereldoorlogen
165235	Bunker	Wereldoorlogen
165410	Kampement van Maarschalk Maurice de Saxe	18 ^{de} eeuw

Figuur 19: Het projectgebied afgebeeld op La Droite du Camp de Malines, 1747.

3.3. Historiek & cartografische bronnen

Onderzoek historische bronnen

Op de plaats van de huidige Leibeek, die nu nog steeds de grens met Haacht vormt, stroomde tot ongeveer 700 jaar vóór Christus de Dijle. Zo wordt duidelijk waarom de Leibeek bij de vorming van de bisdommen in de zesde eeuw na Christus nog steeds als grens genomen werd. Dit is de reden waarom Wespelaar en Tildonk bij Kamerijk kwamen, terwijl Haacht en Werchter bij Luik werden gevoegd. Wespelaar wordt voor het eerst vermeld in 1154 als 'Wispelaer', opnieuw een bosnaam (wisp = weidebeek, laar = open plek in een bos).¹

De geschiedenis van Wespelaar speelt zich vooral af rond het kasteeldomein, dat vanaf de 12de eeuw achtereenvolgens in handen was van de adellijke families van Overbeke – ook genoemd Wisplar –, van Erpe, Uiterliemingen, de Harchies, de Carondelet, du Chasteler, Spinola, Proli en Walckiers. De heerlijkheid Wespelaar verwierf haar zelfstandigheid in 1644. In 1796 kwam het domein in handen van de Leuvense brouwersfamilie Artois en haar opvolgers Marnef en Willems. Eind 19de eeuw werd het bezit van de familie de Spoelberch. Senator en burgemeester Willems liet in 1881 een prachtig kasteel in renaissancestijl optrekken door architect Beyaert. In 1954 werd het afgebroken en vervangen door een groot landhuis ontworpen door architect Barbe. In het landgoed van ongeveer 90 ha bevinden zich nog twee kasteeltjes, die eigendom zijn van de familie de Spoelberch, met name Herkenrode en Bosveld. In het dorp brandden de Duitsers in augustus en september 1914 47 woningen plat en vermoordden ze 21 inwoners.²

In de dorpskern bewaart de Sint-Hubertus en Luciakerk van de gotische aanleg van begin 14de eeuw slechts de westertoren en het koor met vlakke afsluiting van zandsteen. In 1860 werden toren en koor met elkaar verbonden door een neogotisch bakstenen driebeukig schip. Torensnits en portaal dateren uit de 19de eeuw.³

De 17de-eeuwse pastorie aan de Neerstraat heeft een traditionele baksteen- en zandsteenstructuur met latere aanpassingen. Ze werd in 1962 gerestaureerd.⁴

Het kasteelpark de Spoelberch waarvan de ingang tegenover de kerk ligt, beslaat ca. 90 ha. Het werd in 1797-98 aangelegd door architect Henry.⁵

Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

¹ VANDEPUTTE OMER, 2007, p. 263-264.

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

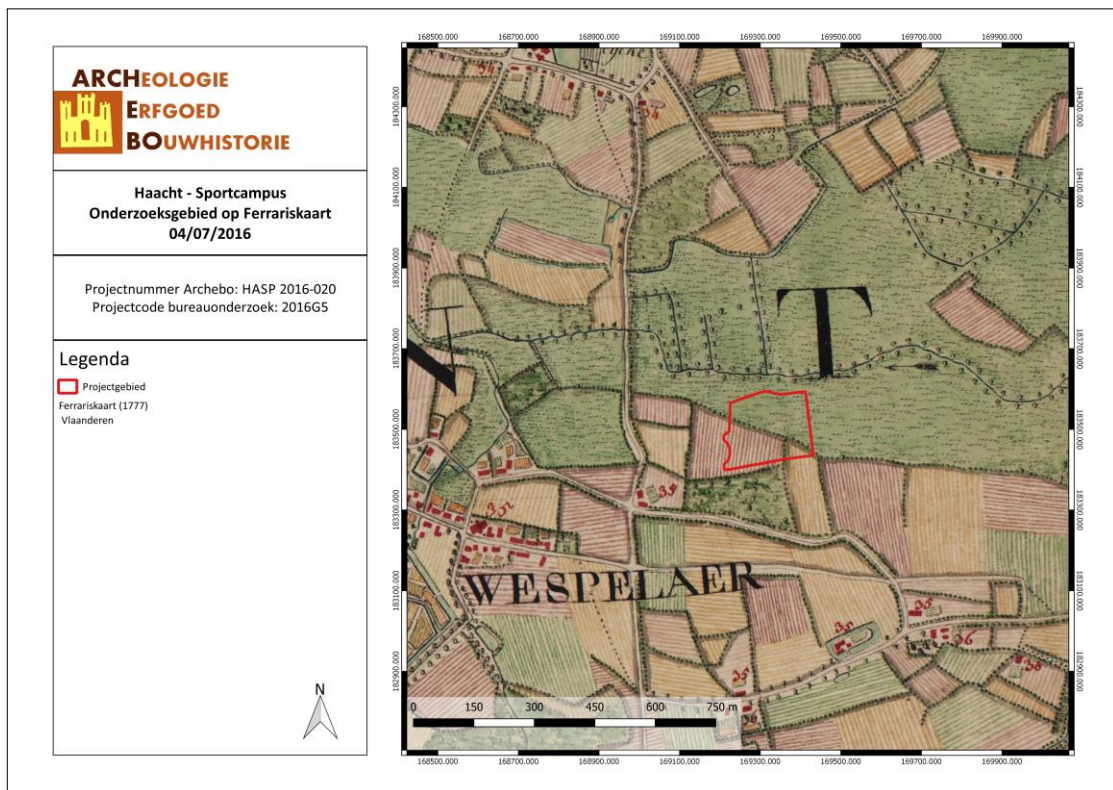
⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

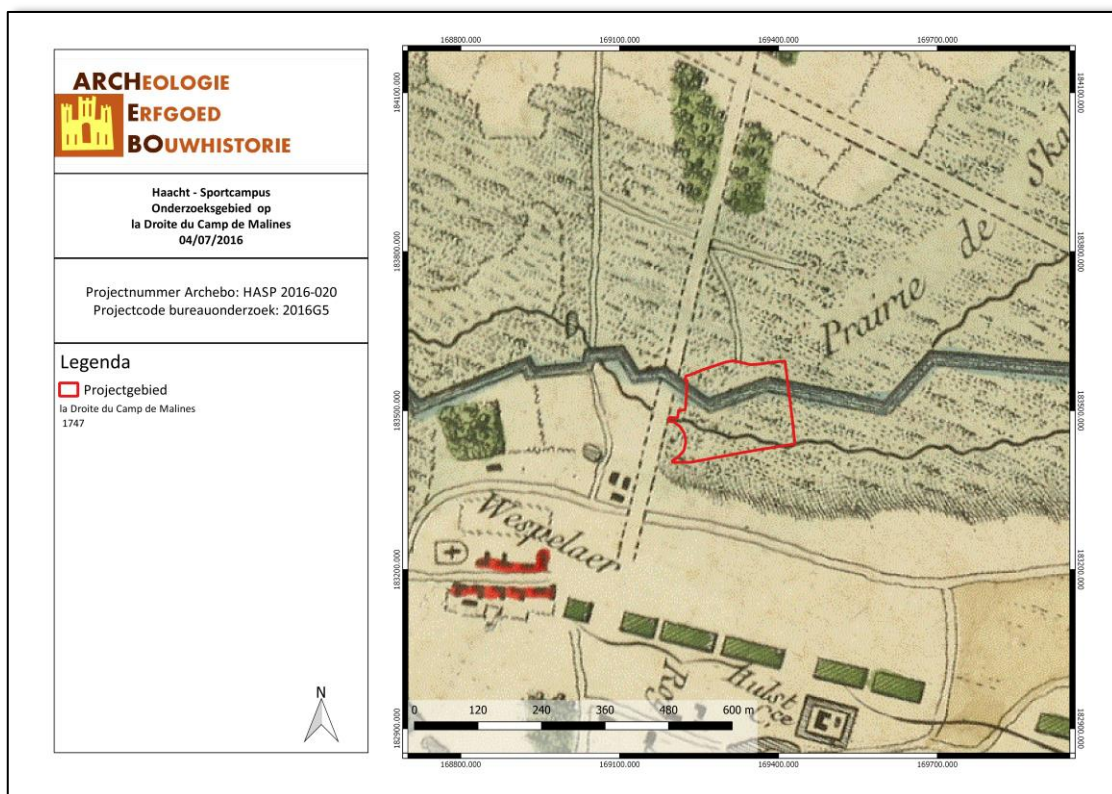

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

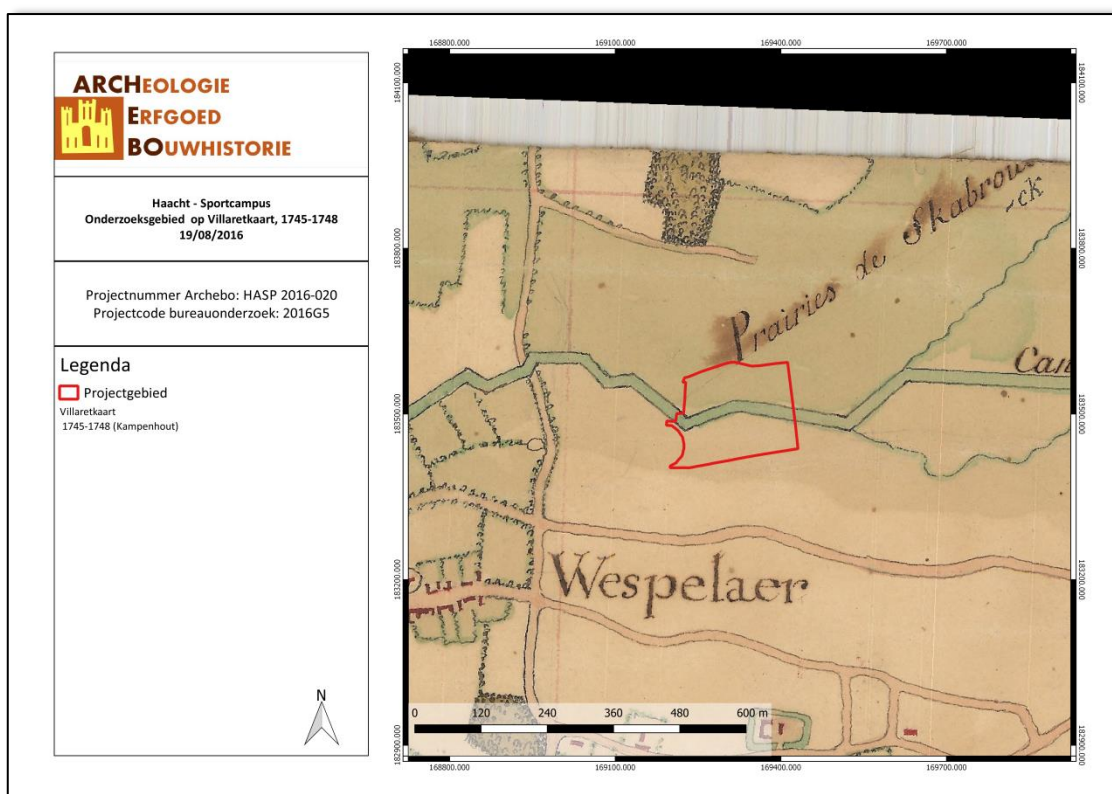
De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied.

Figuur 20: Detail van de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2016).

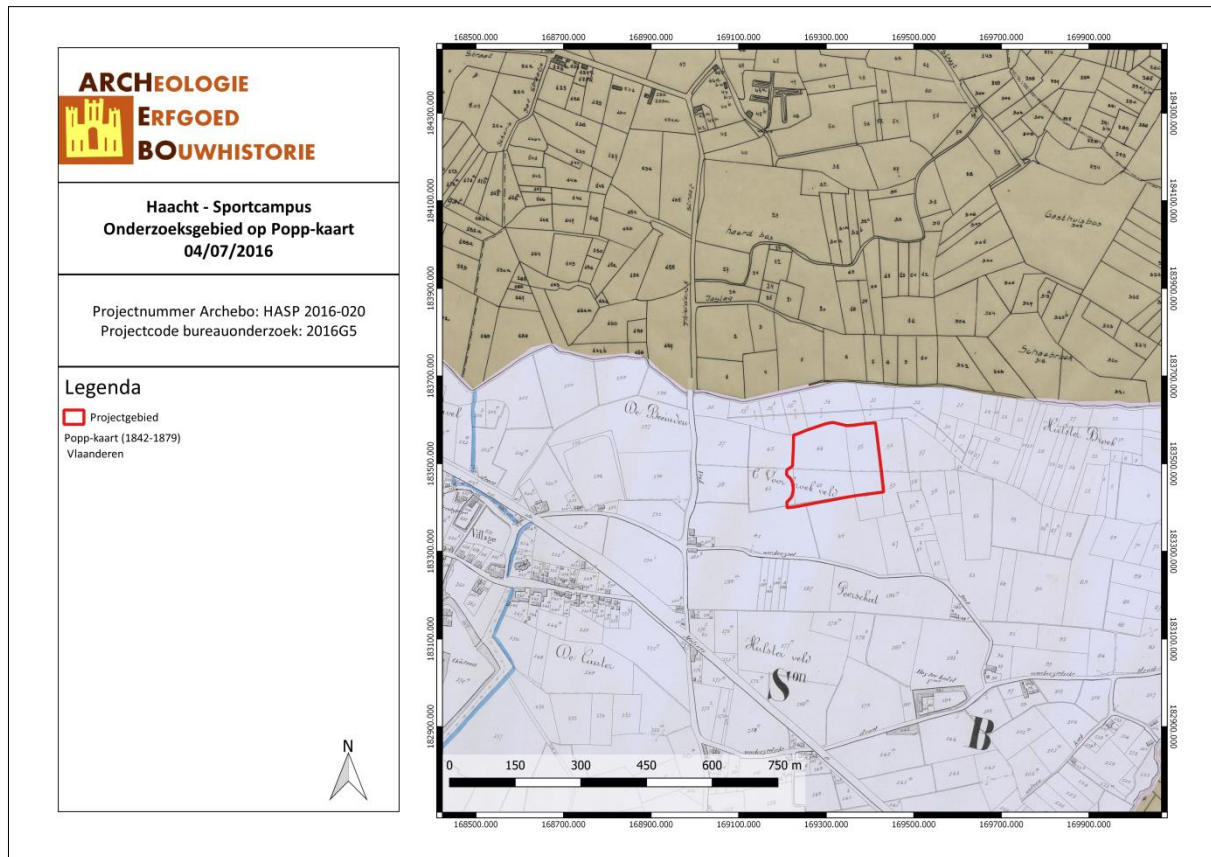

Figuur 21: Het projectgebied afgebeeld op La Droite du Camp de Malines, 1747.

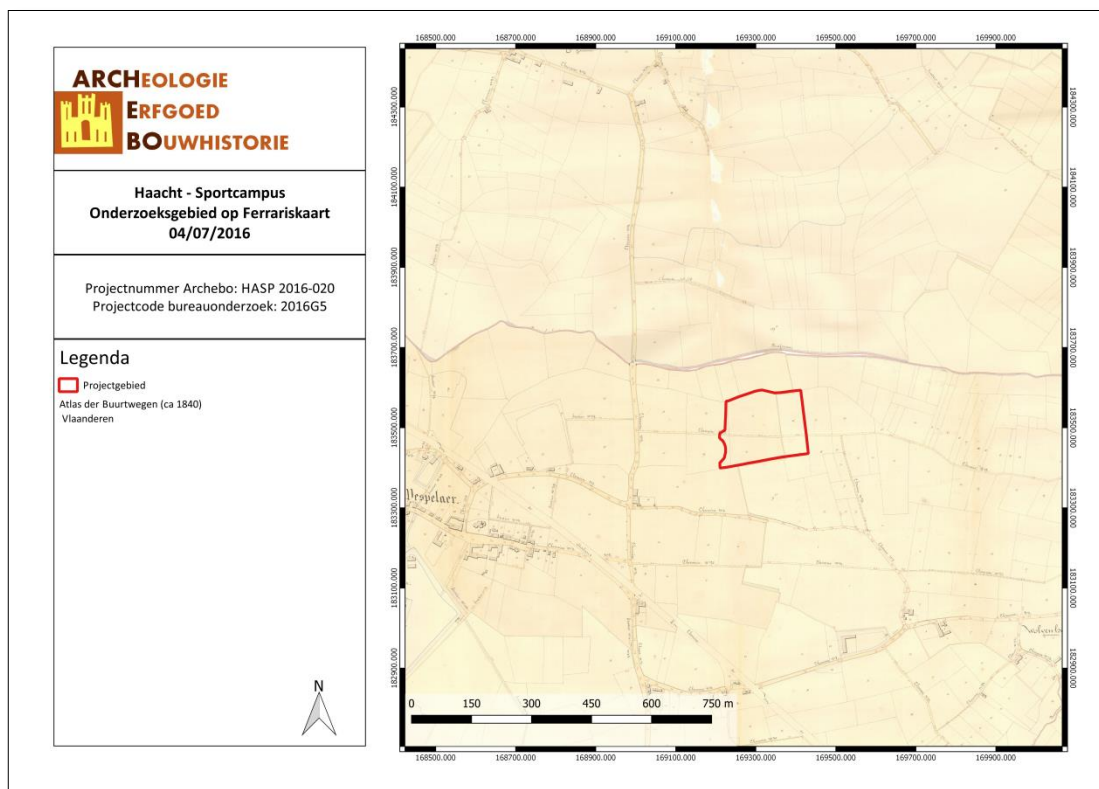
Figuur 22: Projectgebied op Villaretkaart, 1745-1748

Op de Ferrariskaart wordt het onderzoeksgebied weergegeven als akker- en weiland. De perceelsgrenzen worden weergegeven als bomenrijen. Op het terrein zelf valt er geen bebouwing waar te nemen. Enkele decennia eerder, rond 1747, werd onder opdracht van Marechal de Saxe een defensieve gracht gegraven. Deze defensieve linie vertrok aan de watermolen in Rotselaar richting Wespelaar. Ook op de Villaretkaart (1745-1748) loopt dit kanaal (aangeduid als Canal) door het projectgebied.

Figuur 23: Popp-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2016).

Figuur 24: Detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2016).

De situatie voor het projectgebied op de Ferrariskaart in vergelijking met deze weergegeven in de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Popp-kaarten (1841-1879), verschilt nauwelijks. Het terrein is nog steeds onbebouwd en in gebruik als akker- en/of weiland. Wat wel opvalt is dat de huidige kadasterpercelen teruggaan op deze weergegeven op het 19de-eeuwse cartografische materiaal. Ook in de wijdere omgeving is er amper bebouwing aanwezig. Historisch gezien is de densiteit van het projectgebied en haar omgeving laag aan bebouwing.

3.4. Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het onderzoeksgebied geen gebouwen stonden in de 18de en 19de eeuw. Mogelijk was dit wel het geval in voorgaande periode(s).

Een analyse van de gekende archeologische resten, toonde aan dat er reeds binnen een deel van het onderzoeksgebied zelf sporen uit de Vroege IJzertijd werden aangetroffen. Ook in de ruimere omgeving zijn er archeologische waarden bekend. Het betreft onder meer een Franse verdedigingslinie uit de Oostenrijkse Succesieoorlog (1740-1748) (CAI-locatie 165410).

Verder heeft het terrein – op het archeologische onderzoek na – geen verstoringen gekend, waardoor het archeologische niveau voor het gros van de site bewaard zal zijn.

4. Resultaten bureauonderzoek

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het agentschap Onroerend Erfgoed.

4.1. Algemeen

Naar aanleiding van een stedenbouwkundige aanvraag heeft ARCHEBO bvba in opdracht van het Autonome Gemeentebedrijf Haacht een bureauonderzoek uitgevoerd. Op het terrein zullen voetbalvelden in kunstgras- en natuurgas aangelegd worden. Verder wordt er ook een buurtweg verlegd en vinden er omgevingswerken plaats. Dit gaat gepaard met graafwerken waardoor het bodemarchief verstoord zal worden.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het onderzoeksgebied allicht geen verstoringen heeft gekend. Hierdoor moet het archeologische niveau quasi overal bewaard zijn gebleven.

4.2. Beantwoording onderzoeksvragen

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Zowel historische als cartografische bronnen leverden geen enkele aanwijzing op voor bebouwing binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk is het terrein gedurende de historische perioden steeds onbebouwd geweest en was het steeds in gebruik als wei- of grasland. Cartografisch materiaal kan een kanaal weergeven binnen het projectgebied Deze zou afkomstig zijn van een Franse verdedigingslinie langs de Dijle ten tijde van de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748).

Binnen het projectgebied zelf, is er één archeologische waarde bekend. Het betreft sporen uit de Vroege IJzertijd. Ook in de ruimere omgeving zijn er tal van archeologische waarden bekend. Hierdoor kan het plangebied mogelijk resten vanaf de steentijd tot en met de nieuwe tijd bevatten, waarbij het vermoedelijk zou gaan om artefactvondsten uit de steentijden en/of grondsporen artefacten, gelinkt aan agrarische bewoning of activiteit uit de ijzertijd tot de nieuwe tijd.

2. *Hoe was de oude perceelsindeling?*

Informatie over de perceelindeling vinden we terug vanaf het einde van de 18de eeuw. Het cartografisch materiaal geeft zeer duidelijk weer dat de contemporaine percelen anders ingedeeld zijn (kleiner) dan deze uit de 18de en 19de eeuw.

3. *Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het onderzoeksgebied geen gebouwen stonden in de 18de en 19de eeuw. Mogelijk was dit wel het geval in voorgaande periode(s).

4. Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?

Een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal toont aan dat er zich in de directe omgeving van het plangebied geen bebouwing bevond. De CAI maakt wel melding van vondsten en sporen uit de Vroege IJzertijd binnen het projectgebied. Deze zijn ontdekt tijdens een prospectie onder leiding van Werner Wouters in het jaar 2000.

Uit historisch kaartmateriaal is ook gebleken dat er door het project gebied een gracht uit de 18de eeuw liep. Deze zou gelinkt worden aan het kamp van Maurice de Saxe tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog.

5. In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?

Het terrein heeft – op het archeologisch onderzoek dat reeds plaatsvond na – geen andere antropogene verstoringen gekend. Tijdens het onderzoek in 2000 is gebleken dat het terrein onderhevig is geweest aan erosie, waardoor het overgrote deel van de sporen zijn weggeërodeerd. Men vermoedt evenwel dat het zuidelijke deel van het terrein hier minder onderhevig aan is geweest. Dit is opvallend gezien, gezien de bodemerosiekaart hier aangeeft dat de erosie laag is.

4.3. Samenvatting/assessment bureauonderzoek

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

Samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

In het plangebied van het Autonoom Gemeentebedrijf Haacht wordt de aanleg van 3 voetbalterreinen voorzien met daarrond een Finse piste. Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 3,5 ha. Vermoedelijk werd dit terrein in het verleden gebruikt als wei-of grasland.

Voor het bureauonderzoek werd gebruik gemaakt van zo veel mogelijk beschikbare bodemkaarten, geologische kaarten, historische kaarten en archeologische gegevens. Het onderzoek toonde aan dat het plangebied waardevolle archeologische resten zou kunnen bevatten vanaf de steentijd tot de nieuwe tijd, waarbij het vermoedelijk zou gaan om artefactvondsten uit de steentijden en/of grondsporen en artefacten, gelinkt aan agrarische bewoning of activiteit uit de metaaltijden tot de nieuwe tijd. Tijdens een prospectie, in het jaar 2000, zijn er binnen het plangebied reeds sporen uit de vroege ijzertijd aan het licht gekomen.

Mogelijk geeft cartografisch materiaal weer dat er een Franse constructie door het projectgebied liep ten tijde van de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748). Het is eerder waarschijnlijk dat deze grachtconstructie binnen het onderzoeksgebied ligt omdat dit zowel het geval is op la Droite du Camp de Malines (1747) als op de Villaretkaart (1745-1748). Het cartografische materiaal geeft ook weer dat het terrein vanaf ca. 1750 steeds onbebouwd is geweest. Hierdoor kunnen we algemeen stellen dat het onderzoeksgebied een lage densiteit aan bebouwing kent.

Desondanks het feit dat op de bodemerosiekaart de kans op erosie laag ingeschat wordt, bleek uit het reeds vermelde archeologische vooronderzoek dat het plangebied onderhevig is/was aan erosie. Naar het zuiden toe wordt de kans op erosie evenwel lager ingeschat.

Ons advies luidt dan ook om het gehele terrein te onderzoeken aan de hand van een proefsleuvenonderzoek. Dit omwille van het feit dat we over het westelijke deel bijkomende informatie nodig hebben en dat de verslagen van het voorgaande onderzoek verloren zijn gegaan.

Samenvatting voor een breed publiek

Op het terrein plant het Autonoom Gemeentebedrijf Haacht de aanleg van een sportcampus. Het bureauonderzoek toonde aan dat er in de ruime omgeving en zelfs binnen het plangebied archeologische waarden gekend zijn. In het laatste geval betreft het sporen uit de Vroege IJzertijd die tijdens een proefsleuvenonderzoek in 2000 werden aangetroffen en een Franse verdedigingslinie uit de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1748), die slechts gekend is door het bestaan van historisch kaartmateriaal. Aangezien de verslagen van het voorgaande onderzoek verloren zijn gegaan, stelt ARCHEBO bvba voor om het gehele terrein te onderzoeken aan de hand van een proefsleuvenonderzoek.

4.4. Programma van maatregelen

Gezien de grote kans dat er binnen het plangebied nog intacte archeologische resten aanwezig zijn, stelt ARCHEBO bvba verder vooronderzoek voor. Dit in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

5. Figurenlijst

<i>Figuur 1: Criteria bij stedenbouwkundige vergunningen met toetsing van de aanvraag.</i>	2
<i>Figuur 2: Kaart met situering van het onderzoeksgebied op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2016).</i>	3
<i>Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto (Geopunt, 2016).</i>	4
<i>Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op orthofoto (Geopunt, 2016).</i>	7
<i>Figuur 5: Geplande toestand.</i>	9
<i>Figuur 6: Topografische kaart met situering van het projectgebied (Geopunt, 2016).</i>	11
<i>Figuur 7: Situering van het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen (Geopunt, 2016).</i>	12
<i>Figuur 8: Profiellijn van het hoogteprofiel (Geopunt, 2016).</i>	12
<i>Figuur 9: Hoogteprofiel.</i>	13
<i>Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart (DOV, 2016).</i>	14
<i>Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016).</i>	15
<i>Figuur 12: Uitleg van het type volgens de quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2016).</i>	15
<i>Figuur 13: Situering van het onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart, schaal 1/50.000 (DOV, 2016).</i>	16
<i>Figuur 14: Uitvergroting legende Quartair Geologische Kaart 1/50 000</i>	17
<i>Figuur 15: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2016).</i>	18
<i>Figuur 16: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart van Vlaamse gemeenten (Geopunt, 2016).</i>	19
<i>Figuur 17: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikkaart (Geopunt, 2016).</i>	19
<i>Figuur 18: Kaart met aanduiding van het projectgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2016).</i>	21
<i>Figuur 19: Het projectgebied afgebeeld op La Droite du Camp de Malines, 1747.</i>	22
<i>Figuur 20: Detail van de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2016).</i>	24
<i>Figuur 21: Het projectgebied afgebeeld op La Droite du Camp de Malines, 1747.</i>	25
<i>Figuur 22: Projectgebied op Villaretkaart, 1745-1748</i>	25
<i>Figuur 23: Popp-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2016).</i>	26
<i>Figuur 24: Detail uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2016).</i>	27

6. Bibliografie

Bodemkaart Vlaanderen, <https://dov.vlaanderen.be/dowweb/html/bodemloketten.html/>.

Centrale Archeologische Inventaris (CAI), <https://cai.onroenderfgoed.be/>.

Geopunt Vlaanderen, <http://www.geopunt.be/>.

Inventaris van het Onroerend Erfgoed, <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI), <http://www.ngi.be/topomapviewer/public/>.

Vandeputte Omer, Gids voor Vlaanderen: toeristische en culturele gids van de Vlaamse Gemeenten (2007).